

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Την 26^η Οκτωβρίου 1912, ανήμερα του Πολιούχου Αγίου Δημητρίου αργά τη νύχτα, ο Οθωμανός Χασάν Ταχσίν πασάς παραδίδει τη Θεσσαλονίκη στον νικηφόρο Ελληνικό Στρατό. Η πρωτεύουσα της Μακεδονίας είναι πάλι ελληνική μετά 482 ολόκληρα χρόνια υπό τον ζυγό των Οθωμανών κατακτητών της. Το Έθνος πανηγυρίζει. Την επομένη ημέρα 27 Οκτωβρίου εισέρχονται στην Συμβασιλεύουσα ο Βασιλεύς Γεώργιος Α΄ και ο Αρχιστράτηγος Κωνσταντίνος επί κεφαλής του νικητού Στρατού. Στον ναό του Αγίου Μηνά ψάλλεται κατανυκτική δοξολογία. Όλοι κλαίνε. Συντελέστηκε ένα θαύμα. Στους σημερινούς χαλεπούς καιρούς φανερώνει ότι ο Ελληνισμός μπορεί να υπερβεί την παρακμή του, να αναγεννηθεί γοργά και να επιτελέσει θαύματα. Η Ιστορία μας φανερώνει ότι, μέσα σε ελάχιστο αλλά πυκνό ιστορικό Χρόνο, το Έθνος των Ελλήνων μπορεί πάλι τώρα να υπερβεί την εθνική χρεοκοπία, να εξέλθει από την ταπείνωση και να επιτύχει πάλι ένα θαύμα. Αρκεί να το πιστέψει, να ενωθούν και να αγωνισθούν σκληρά οι πολίτες και ιδίως οι ηγέτες.

Το 1893 η Ελλάδα, βαριά χρεωμένη στους ξένους δανειστές της, κήρυξε επίσημα πτώχευση. Τρία χρόνια αργότερα, το 1897, παρασύρθηκε από τυχοδιώκτες λαϊκιστές και κήρυξε τον πόλεμο στην ασθενή αλλά γιγαντιαία Οθωμανική Αυτοκρατορία. Υπέστη στρατιωτική πανωλεθρία στη Θεσσαλία. Οι Μεγάλες Δυνάμεις την έσωσαν από την πλήρη υποδούλωση και, σε αντιστάθμισμα, της επέβαλαν τον Διεθνή Οικονομικό Έλεγχο: όλοι οι κρατικοί πόροι από τα ζωτικά προϊόντα του Ελληνικού Μονοπωλίου (καπνός, αλάτι, σπίρτα, πετρέλαιο, οινόπνευμα κ.ά.) πήγαιναν στους ξένους δανειστές της. Παρόλα αυτά, μετά έξη μόλις χρόνια, οι Έλληνες αναμετρήθηκαν σκληρά με τους Βουλγάρους στην τουρκοκρατούμενη Μακεδονία. Και επεκράτησαν. Ο Μακεδονικός Αγώνας, από το 1904 μέχρι το 1908, υπήρξε ένα λαμπρό έπος του Ελληνισμού. Εκατοντάδες ψυχωμένοι εθελοντές από την Κρήτη, τη Μάνη, τον Μοριά, τη Ρούμελη, τα νησιά, ακόμη και την Κύπρο, καθώς επίσης νεαροί αξιωματικοί σχημάτισαν ένοπλες ανταρτικές ομάδες και πολέμησαν στη Μακεδονία. Πολλοί έπεσαν. Παράλληλα οι Μητροπολίτες, οι Πρόξενοι, οι δάσκαλοι, οι παπάδες, οι πλούσιοι και οι απλοί χωρικοί ανέπτυξαν ένα αποτελεσματικό δίκτυο αντίστασης, τροφοδοσίας, πληροφοριών, οδηγών, κρυψοφυγέτων κ.ά. Αφανείς, αλλά ανεκτίμητοι πρωταγωνιστές και θύματα του Αγώνα, ήσαν οι γηγενείς σλαβόφωνοι Μακεδόνες. Υπήρξαν το Ιερόν Σφάγιον του Γένους και το άπαρτο βόρειο τείχος του. Προτίμησαν να θυσιασθούν μαρτυρικά παρά να δηλώσουν Βούλγαροι. Οδήγησαν, στελέχωσαν και στον βαρύ μακεδονικό χειμώνα έκρυσαν τα ανταρτικά σώματα των Μακεδονομάχων. Σλαβόφωνοι άλλωστε ήσαν οι πρώτοι Μακεδονομάχοι.

Αυτή η ένοπλη φάση του Μακεδονικού Αγώνα έληξε τον Ιούλιο του 1908 όταν, με επίκεντρο τη Θεσσαλονίκη, επαναστάτησαν οι Νεότουρκοι, διεκήρυξαν Σύνταγμα ισονομίας και ισοπολιτείας όλων των υπηκόων και εγγυήθηκαν δικαιώματα στις μειονότητες. Σύντομα, όμως, παρεσπόνδησαν και εξαπέλυσαν διωγμούς.

Εντωμεταξύ το 1909 στην Αθήνα επικράτησε αναίμακτα το στρατιωτικό κίνημα του Γουδή και από την επαναστατημένη Κρήτη κάλεσε ως Παράκλητο τον Ελευθέριο Βενιζέλο. Οξυδερκής πολιτικός και διπλωμάτης ο Ελευθέριος Βενιζέλος θριάμβευσε στις εκλογές και σε σύντομο διάστημα κατέστησε ετοιμοπόλεμη την Ελλάδα. Καθιέρωσε φιλελεύθερο Σύνταγμα, ανασυνέταξε το ξεπερασμένο πολιτικό σύστημα, αναδιοργάνωσε εκ βάθρων και εξόπλισε τον Στρατό. Δημιούργησε ισχυρό στόλο και όρισε Αρχιστράτηγο τον Διάδοχο, που το όνομά του Κωνσταντίνος εξέπεμπε ισχυρότατο εθνικό συμβολισμό. Οι δύο αυτοί ηγέτες ενέπνευσαν αυτοπεποίθηση, ενότητα και αυτοθυσία στον Λαό. Ήταν η Ωρα η Καλή.

Μετά τέσσερα χρόνια, αντιδρώντας στους εθνοφυλετικούς διωγμούς των Νεοτούρκων και διεκδικώντας τις οθωμανικές επαρχίες των Βαλκανίων, την Άνοιξη του 1912 η Βουλγαρία, η Σερβία και το Μαυροβούνιο συμμαχησαν και απεφάσισαν να πολεμήσουν την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Τον Μάιο 1912 συμμαχησε η Ελλάδα μόνον με τη Βουλγαρία. Οι δύο άλλες χώρες ήσαν ντε φάκτο σύμμαχοί μας.

Στις 5 Οκτωβρίου 1912 οι σύμμαχοι κήρυξαν τον πόλεμο στην Οθωμανική Αυτοκρατορία από όλες τις πλευρές. Τότε οι σύμμαχοι, οι ξένοι επιτελείς και ακόμη ορισμένοι Έλληνες δεν πίστευαν ότι η Ελλάδα θα μπορούσε ποτέ να επιτύχει όσα, ωστόσο, επέτυχε. Οι ελληνικές δυνάμεις ήσαν τουλάχιστον τρεις φορές μικρότερες των βουλγαρικών και δυο φορές μικρότερες των σερβικών. Επί πλέον, για να προελάσουν στη Μακεδονία, έπρεπε να διασπάσουν τέσσερις ισχυρότατες οχυρές στενωπούς: το Σαραντάπορο, τα Στενά Ολύμπου-Πέτρας και την Καστανιά στο Βέρμιο προς Θεσσαλονίκη και το Κλειδί (Κιλί Ντερβέν) προς Φλώρινα-Μοναστήρι. Έπρεπε επίσης να διαβούν μεγάλα φυσικά εμπόδια όπως οι ποταμοί Αλιάκμων, Αξιός και Γαλλικός και ο απέραντος Βάλτος των Γιαννιτσών. Ταυτόχρονα στην Ήπειρο όφειλαν να κινηθούν σε ένα εξαιρετικά πυκνό ορεινό ανάγλυφο με αλλεπάλληλες κλεισούρες, να διαβούν ορμητικούς ποταμούς και προ πάντων να εκπορθήσουν το τρομερό οχυρό Μπιζάνι που όλοι θεωρούσαν απόρητο.

Οι δυνάμεις των τεσσάρων συμμάχων ήσαν οι εξής:

Ελλάδα: 110.000 πεζοί, 1.000 ιππείς και 180 πυροβόλα

Βουλγαρία: 300.000 πεζοί, 5.000 ιππείς και 720 πυροβόλα

Σερβία: 220.000 πεζοί, 3.000 ιππείς και 500 πυροβόλα

Μαυροβούνιο: 35.000 πεζοί και 130 πυροβόλα

Η Οθωμανική Αυτοκρατορία παρέταξε στα βαλκανικά μέτωπα της 340.000 πεζούς, 6.000 ιππείς, 850 κινούμενα πυροβόλα και 750 βαρεία τοπομαχικά πυροβόλα.

Οι Μαυροβούνιοι εισέβαλαν στο Κοσσυφοπέδιο και στη σημερινή Αλβανία όπου πολιορκήσαν τη Σκόδρα. Οι Βούλγαροι κατέλαβαν την Ανατολική Μακεδονία, μεγάλο μέρος της Κεντρικής Μακεδονίας μέχρι τα πρόθυρα της Θεσσαλονίκης, τις Σαράντα Εκκλησιές, την Αδριανούπολη και την Θράκη μέχρι έξω από την Κωνσταντινούπολη. Οι Σέρβοι κυριεύσαν τμήμα του Κοσσυφοπεδίου και το σημερινό κράτος των Σκοπίων που οι ισχυρότατες δυνάμεις του οθωμανικού στρατού εγκατέλειψαν και διέφυγαν στην Ήπειρο μέσω Βίγλας-Κορυτσάς. Εισήλθαν στο κατακαημένο Μοναστήρι και κινήθηκαν προς τη Φλώρινα όπου μόλις τους πρόλαβε μια ίλη του ελληνικού ιππικού.

Η Ελλάδα ενήργησε αποφασιστικά σε τρία ταυτοχρόνως Μέτωπα: Στη Θεσσαλία προς την Μακεδονία με κεντρικό στόχο τη Θεσσαλονίκη. Στην Ήπειρο με κύριο στόχο τα Ιωάννινα. Στο Αιγαίο έκλεισε στα Στενά τον ισχυρό Οθωμανικό Στόλο, απέκοψε κάθε βοήθεια από την Μικρά Ασία και απελευθέρωσε τα νησιά του Αρχιπελάγους και τις παράλιες πόλεις Καβάλα και Αλεξανδρούπολη.

Εξορμώντας από τη Μελούνα με Αρχιστράτηγο τον Διάδοχο Κωνσταντίνο ο Ελληνικός Στρατός επέτυχε το θαύμα τον Οκτώβριο. Μέσα σε 21 μόνον ημέρες κέρδισε όλες τις μάχες και απελευθέρωσε μεγάλο μέρος της Δυτικής και της Κεντρικής Μακεδονίας με αποκορύφωμα τη Θεσσαλονίκη. Χρόνια πολλά.

N. I. Μέρτζος